

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

PECULIARITIES OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN KINDERGARTEN: THEORETICAL ASPECT

У статті проаналізовано важливість і необхідність навчання дітей дошкільного віку іноземної мови, визначено цілі навчання, представлено організацію та деякі методичні аспекти навчання дітей у закладах дошкільної освіти. Охарактеризовано переваги раннього навчання дошкільників іноземної мови, адже на ранньому етапі іноземна мова покликана і повинна вирішити більш важливу мету, ніж саме лише набуття певних практичних навичок і вмінь. Роль іноземної мови на ранньому ступені навчання особливо неоціненна для всебічного розвитку дітей. Мова для дитини – це насамперед засіб комунікації, пізнання і виховання. Тож надзавданням на ранньому ступені навчання має стати розвиток особистості дитини засобами іноземної мови. У статуті також описано основні завдання вихователя з правом викладання іноземної мови, котрий сприяє зацікавленню дітей до вивчення мов як засобу спілкування і водночас як важливого компонента їхньої підготовки до школи, оскільки він сприяє розвитку особистості. Рівень професійної підготовки вихователя, а також теоретичні, методичні та практичні навички залежатимуть насамперед від зацікавленості дошкільників до мов, їхнього бажання оволодіти ними та взагалі їх комунікативної компетенції. Методично правильно організоване заняття вихователем із правом викладання іноземних мов сприяє успішному засвоєнню дітьми навчальної інформації. Також сучасного вихователя слід поінформувати про основні положення державної політики України у галузі дошкільної освіти загалом і викладання іноземної мови зокрема, а також враховувати особливості особистісного й індивідуального розвитку дитини, її життєві сфери та насамперед рівень сформованості пізнавальних інтересів, від яких значною мірою залежать технологія пізнавальних інтересів і специфіка викладання іноземної мови в умовах дошкільної освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, діти дошкільного віку, іноземна (англійська) мова, методичні аспекти навчання, особливості навчання.

The article analyzes the importance and necessity of teaching foreign language preschoolers

and defines the learning goals, presents the organization and some methodical aspects of pre-school education in pre-school institutions. Advantages of early learning of a foreign language are characterized, because at an early stage a foreign language is called and should solve a more important goal than just the acquisition of certain practical skills and abilities. The role of foreign language in the early stages of learning is especially invaluable for the comprehensive development of children. Language for the child is first and foremost a means of communication, cognition and education. Therefore, the development of a child's personality by means of a foreign language should be a super-task at an early stage of education. The statute also refers to a foreign language teacher who promotes students' interest in learning the language as a means of communication and, at the same time, as an important component of their preparation for school, as it generally contributes to the development of a person's vital competence in preschool childhood. The specificity of learning a foreign language in this age period is due to the fact that preschoolers master it as a means of communication, memorizing phrases and sentences, but do not learn the individual components of language. Methodically properly organized by the teacher, the process contributes to the successful acquisition of educational information by children. Therefore, the leading role is a foreign language teacher in institutions of pre-school education. The level of his/her professional training, as well as theoretical, methodical and practical skills will depend, first of all, on the pre-school students' interest in the language, their degree of mastering it and, in general, their communicative competence. With this in mind, the modern educator should be informed about the main provisions of the state policy of Ukraine in the field of preschool education in general and foreign language teaching in particular, as well as to know the peculiarities of the personal development of the child, its vital spheres and, above all, the level of formation of cognitive interests, which cognitive interests technology and specifics of foreign language teaching in the conditions of preschool education are largely dependent.

Key words: preschool education, children of pre-school age, foreign (English) language, methodical aspects of teaching, peculiarities of teaching.

УДК 373.2.016:811.111
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-2-32>

Трофаїла Н.Д.,
канд. пед. наук,
викладач кафедри психології
та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

Зміни які відбуваються в нашому суспільстві, викликали безпрецедентний вибух інтересу до іноземних мов. Потреба швидкого й ефективного оволодіння іноземними мовами викликає до життя нові форми та методи навчання. Іноземна мова дедалі наполегливіше входить у наше життя, інтегруючи українське суспільство зі світовим культурним простором. Відтак знання іноземних мов стає потребою часу, необхідним компонентом освіченості сучасної людини. Вивчення хоча б однієї іноземної мови не лише розвине індивідуальні

мовленнєві здібності дитини, а й створить передумови для оволодіння іншими мовами, виховає толерантне ставлення до носіїв інших культур.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Теоретичне осмислення актуальних досягнень у галузі дошкільної зарубіжної освіти зумовлює необхідність підвищення її якості в Україні. Відтак реформування сучасного дошкільля сприяє визначенню й утвердженню як пріоритетних особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів до реалізації змісту освіти дітей. Зміни в соціально-

політичному житті країни в руслі чинного законодавства – Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту» та інші – увиразнюють низку концептуальних положень її обов'язкового структурного компонента – мовної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемами навчання іноземної мови дітей дошкільного віку займалися чимало науковців. Так, О. Глухарєва розглядала використання наочності для навчання дітей дошкільного віку іноземної мови, О. Матецька вказувала на важливість використання мовної гри під час вивчення іноземної мови дітьми дошкільного віку, З. Нікітенко розкрила роль і функції підручника у навчанні дітей іноземної мови [1].

Мета статті – розкрити важливість і теоретичне висвітлення *особливостей* вивчення іноземної мови *дітей дошкільного віку*.

Виклад основного матеріалу дослідження.

З огляду на це не лише постають нові проблеми формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку, а й посилюється запит педагогічної спільноти на навчально-методичну літературу як засіб фахової підготовки вихователів ЗДО до навчання дітей іноземної мови з наймолодшого віку. Насамперед ідеться про вихователя ЗДО – учителя іноземної мови, котрий сприяє зацікавленню вихованців вивченню мови як засобу спілкування і водночас як важливого компонента їх підготовки до школи, адже загалом це сприяє формуванню життєвої компетенції особистості в дошкільному дитинстві. Специфіка навчання іноземної мови в цьому віковому періоді зумовлена тим, що дошкільники опановують її як засіб спілкування, запам'ятовуючи фрази і речення, однак не вивчають окремі компоненти мови. Методично правильно організований педагогом процес сприяє успішнішому оволодінню дітьми навчальною інформацією [3].

Від рівня фахової підготовки вихователя, а також теоретичної, методичної та практичної майстерності залежатиме, передусім, зацікавлення дошкільників мовою, ступінь опанування нею і їхня комунікативна компетентність. На сучасному етапі реформування освітньої системи України до вихователя з правом навчання іноземної мови сформульовано низку вимог: окрім володіння знаннями зі своєї дисципліни, він повинен моделювати навчальний процес із проєкцією на досягнення його високої ефективності; педагог має вирізнятися творчістю; повинен бути обізнаним із раціональними формами організації навчального процесу та впроваджувати їх у реальну практику роботи з дітьми; використовувати ефективні методи та прийоми навчання, оптимальні способи досягнення означених цілей.

Навчання дітей дошкільного віку іноземної мови віднесено до варіативного компонента Державного

стандарту дошкільної освіти. Іноземної мови можна навчати дітей в сім'ї, закладі дошкільної освіти. Слід мати на увазі таку обов'язкову передумову: лише тоді, коли процес навчання будуватиметься на науково обґрунтованих підходах, він сприятиме своєчасній соціалізації особистості дитини, формуванню її особистісної культури (через знайомство з мовою та культурою іншого народу), розвитку пізнавальних психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви, відчуттів, сприймання).

Специфіка оволодіння дошкільником іноземною мовою тісно пов'язана з безпосередністю його сприймання, відкритістю до спілкування, певною спонтанністю в опануванні нового знання. Відомо: вік від народження до 6 (7) років є сензитивним періодом для мовленнєвого розвитку особистості, яка зростає і розвивається. Численні дослідження психологів, лінгвістів і педагогів засвідчують, що в цьому віці діти навчаються говорити майже без проблем. Це стосується як рідної, так і нерідної (другої) мови [4].

Запорукою успішного оволодіння малятами іноземною мовою є врахування педагогами в освітній роботі з ними анатомо-фізіологічних і психічних особливостей дітей. Без цього неможливо правильно визначити найбільш оптимальний час, коли варто починати знайомити дитину з іншою мовою, обрати найбільш раціональні форми, методи, прийоми та засоби навчання, дозувати матеріал. Ось чому вкрай важливо, щоб формування навичок правильної звуковимови починалося з дошкільного віку, а самі педагоги, які навчають дітей іноземної мови, вільно володіли розмовним мовленням і мали бездоганну вимову, інтонування. Це унеможливить звикання дітей до неправильного вимовляння звуків, слів, фраз нерідною мовою, застереже дорослих від сумної необхідності згодом переучувати, виправляти їх.

Щодо особливостей сприймання дітей іноземної мови, то для психічного розвитку дитини дошкільного віку характерні швидкий темп і значна інтенсивність (відбуваються істотні якісні зрушення у процесах сприймання, пам'яті, мислення, уваги, уяви, зароджується довільна регуляція поведінки тощо). Так, пам'ять дошкільняти має величезні можливості. Одна з найважливіших передумов успішного навчання іноземної мови – увага дошкільнят. Діти цього віку ще не мають стійкої цілеспрямованої уваги, не можуть тривалий час зосереджуватися на одному завданні [5].

Як уже зазначалося, актуальним є питання щодо вибору оптимального часу початку навчання дошкільнят іноземної мови. Цей вибір зумовлюється середовищем, у якому виховується малюк (сім'єю, закладом дошкільної освіти). Враховуючи це, навчання дитини другої мови можна розпочинати у різні строки. Варто зазначити, що більшість дошкільнят починають вивчати іноземну мову

з радістю, охоче, проте доволі швидко (вже через кілька занять) у переважній частині малят цей інтерес слабшає, згасає. Це пояснюється несформованістю у дітей мотивації до такого навчання, основою якого було б розуміння, чим важливе знання іноземної мови для подальшого дорослого життя [4].

Впродовж останнього часу навчання іноземної мови у період дошкільного дитинства стало вельми популярним і здійснюється за розрізненими авторськими програмами та методиками (які мають право на існування в освітньому просторі дошкільця). Відповідно до визначеної мети основними завданнями навчання іноземної мови дітей дошкільного віку є: виховання інтересу, поваги, толерантності та ціннісного ставлення до культури, традицій і звичаїв народів, які розмовляють іншою мовою; ознайомлення з елементами соціокультури іншомовних країн; прищеплення елементарних навичок усного мовлення (аудіювання, говоріння); створення умов для оволодіння елементарним умінням спілкуватися іноземною мовою у межах комунікативного мінімуму, пов'язаного зі світом дитинства; сприяння набуттю початкових лінгвістичних знань; розвиток мовленнєвих здібностей; залучення дитячого досвіду спілкування рідною мовою для навчання спілкуватися іноземною; виховання культури та відкритості спілкування [4].

Основна форма організації роботи з навчання дошкільнят іноземної мови – це заняття. Оптимальна частотність проведення цих занять на тиждень – від 2-3 (якщо заняття має форму гурткової роботи – за значної кількості сформованих підгруп дітей) до 4 (якщо кількість підгруп незначна і може передбачатися заняття з кожною дитиною у графіку роботи педагога; а також у тому разі, якщо заняття проводить безпосередньо вихователь із дітьми своєї вікової групи) [7].

Визначаючи місце занять з іноземної мови у режимі дня ЗДО, доцільніше орієнтуватися на час, відведений для ігор і самостійної діяльності дітей, і планувати проведення цих занять у другій половині дня (до вечері). Вихователь, який сам навчає іноземної мови дітей своєї вікової групи, може доцільніше передбачати час для відповідних занять із ними протягом дня (з однією підгрупою – у першій половині дня, з іншою – у другій), обов'язково дотримуючись норм навчального навантаження (зокрема з дітьми старшої групи проводяться не більше трьох занять на тиждень у першій половині дня). Отже, розклад занять з іноземної мови має узгоджуватися з розкладом основних занять за певними віковими групами та з розкладом роботи гуртків інших профільних напрямів. Це робиться для того, щоб раціональніше використовувати приміщення в закладі дошкільної освіти й не дублювати ті види діяльності та завдань, на яких будуються навчальні заняття за чинною програмою розвитку, навчання

і виховання дошкільнят, а також задля врегулювання фізичних і психічних навантажень на дітей з урахуванням перебігу їхньої працездатності впродовж дня.

Педагогові варто пам'ятати: досягненню вищої результативності, максимальному виявленню нахилів і здібностей вихованців, дієвішому особистісному підходу до розвитку й навчання кожної дитини сприяє оптимальна наповнюваність підгруп – у них має бути по 6-8 малят (до 10). Підгрупи для занять іноземною мовою комплектуються з огляду на попит батьків, а найголовніше – з урахуванням зацікавлень, бажань і здібностей самих дітей. Будь-яка примусовість у залученні їх до відвідування занять із іноземної мови виключається, особливо в тих випадках, коли ця додаткова освітня послуга надається на платній основі [4].

Провідним методом і засобом навчання та вправлення на заняттях з іноземної мови виступають дидактичні ігри на основі елементарної лексики дитячого спілкування. Природного характеру мотивації мовленнєвої діяльності дитини на заняттях із вивчення іноземної мови надає гра як провідний вид діяльності дошкільняти. Мета ігрової діяльності на цих заняттях – зробити їх цікавими, бажаними для дитини, активізувати резерви мимовільного та потенціал довільного запам'ятовування й осмислення в межах ігрового контексту, досягти успіху в розв'язанні комунікативних завдань іншомовними засобами [3].

Організовувати заняття з іноземної мови в закладі дошкільної освіти краще як специфічну цільову ігрову діяльність, куди входять сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні (словесні, настільно-друковані, з іграшками та картинками та ін.), рухливі, комп'ютерні, музичні ігри. Ці ігри, зумовлені рядом правил, отримують у своєму перебігу лаконічне словесне вираження і пропонують дітям для багаторазового повторення по кілька мовленнєвих зразків, чим забезпечують варіативно-ситуативне вправлення у слуханні та говорінні. Доцільно варіювати ігрові завдання, щоб забезпечити засвоєння дітьми більшого обсягу мовленнєвого матеріалу, формування міцніших початкових навичок монологічного та діалогічного мовлення.

Варто зазначити, що на кожному занятті з іноземної мови слід широко застосовувати різноманітну наочність, для кращого запам'ятовування дітьми мовленнєвого матеріалу і як засіб семантизації (з'ясування значення слів, зворотів тощо). Варто, зокрема, надавати перевагу предметній наочності (іграшкам, реальним речам, макетам) та ілюстративній (картинам, ілюстраціям, слайдам, кадрам діафільмів та ін.). Показ може супроводжуватися мімікою, жестами, певним рухом, дією, що сприяє кращій семантизації слів. Надзвичайно цінним у такій роботі є елемент здогаду – він зацікавлює дітей, розвиває самостійне мислення [4].

Значне місце у навчанні дошкільнят іноземної мови посідає використання пісенок, віршиків, лічилок та інших малих літературних форм. Діти емоційніше сприймають римований текст, легше й міцніше запам'ятовують його. Щоб уникнути механічного запам'ятовування й відтворення віршів без усвідомлення їхнього змісту, важливо закріплювати потрібні для активізації лексичного запасу слова та зразки мовлення поза віршовано-пісенним контекстом у спеціально дібраних мовних вправах та іграх. Під час розучування малих віршованих і пісенних форм також доцільно спиратися на наочність [2].

Педагоги мають право на вияв творчості у виборі навчальних програм, на варіативний розподіл навчального матеріалу та використання різних форм, методів і прийомів, засобів навчання дошкільнят іноземної мови.

Висновки. Отже, вивчення дітьми другої іноземної мови сприяє психічному, розумовому та соціальному розвитку. Сьогодні представлено чимало методів і засобів вивчення іноземної мови, кожен із яких має як позитивні, так і негативні сторони. Але правильний підбір методів, їх вдале

поєднання сприяє активізації мовлення дитини та готує її до вивчення іноземних мов у школі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білолипецький Д.А. Проблеми підготовки дітей дошкільного віку до вивчення англійської мови: аспект мовленнєвої діяльності. URL: <http://www.psyh.kiev.ua>.
2. Воронка Г.С. Англійська мова для дітей. Книга для вчителів та батьків. Київ : «Логос», 2001. 96 с.
3. Марчій-Дмитраш Т.М. Навчання іноземної мови дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2015. 64 с.
4. Шкваріна Т.М. Методика навчання іноземної мови дошкільників : навчальний посібник. Київ : «Освіта України», 2007. 300 с.
5. Dunn O. Beginning English with Young Children. London : Macmillan, 1983. 89 p.
6. Graham C. Jazz Chants for Children. Rhythms of American English through Chants. Songs and Poems. Teacher's Edition. New York : Oxford University Press, 1979. 85 p.
7. Trim J. Language learning for European citizenship/Final report (1989–1996). Strasburg : Council for Cultural Cooperation. Council of Europe Publishing, 1997. 101 p.